

Helsingfors/Mariehamn 23.7.2026

Nr 26/26

Hänvisning Ålands lagtings skrivelse
10.6.2026, nr 185/2026.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över landskapslag om ändring av landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna, antagen av lagtinget 10.6.2026.

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Landskapslagen ändrar landskapslagen (2017:120) om landskapsandelar till kommunerna. Ändringarna rör bestämmelserna om indexjustering av basbeloppen. Prisindex för den kommunala basservicen på Åland ersätts med ett nytt index. Indexet används för att beräkna den förändring i kostnadsnivån som utgör grund för fastställande av basbeloppen. Orsaken till ändringen är att Ålands statistik- och utredningsbyrå inte längre kan producera prisindex för den kommunala basservicen på Åland.

Lagändringen är brådskande och behöver träda i kraft så att den kan tillämpas när basbeloppen för finansåret 2027 fastställs senast den 15 oktober 2026.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet tillkommer enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och

under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning.

Landskapsandelssystemet omfattar socialvården, undervisningsväsendet i fråga om grundskolan inklusive träningsundervisningen och medborgarinstitutet samt kulturverksamheten, på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt självstyrelselagens 18 § 13 och 14 punkter.

I landskapets behörighet ingår även att besluta om indexjusteringar av basbeloppen.

Såväl landskapslagen om landskapsandelar till kommunerna som senare ändringar har varit föremål för Ålandsdelegationens utlåtan inom ramen för lagstiftningskontrollen enligt 19 § i självstyrelselagen för Åland (se bland annat ÅD 43/17 och 44/22).

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag till rikets behörighet.

Enligt förarbetena är det inte helt lätt att bedöma effekterna av ändringarna (lagförslag nr 19/2025–2026, s. 5–6). Som en jämförelse konstateras att grundlagsutskottet har bedömt lagstiftning om statsandelarna utifrån grundlagens 121 § om kommunal självstyrelse och utifrån garantierna för grundläggande sociala och kulturella rättigheter. Utskottet har betonat att ändringar som gäller statsandelarna måste följas noggrant med tanke på hållbarheten i enskilda kommuners ekonomi och genomförandet av den kommunala självstyrelsen. Vid behov måste behövliga korrigerande åtgärder vidtas (t.ex. GrUU 69/2022 rd).

Ålandsdelegationen konstaterar att ändringarna i huvudsak är av teknisk och administrativ natur. När det finns oklarheter om effekterna bör dessa följas upp och korrigerande åtgärder vidtas vid behov.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger.

Närvarande Ordföranden Holm-Johansson, ledamöterna Dahlén, Siitari och Åkerblom samt suppleanten Suksi.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Marine Holm-Johansson
ordförande

Sören Silverström
sekreterare